

Salgın Hastalıklar, Kıyamet Alameti Midir?

22 Şubat 2026

Dünya hayatının sona ermesi demek olan kıyametin ne zaman kopacağını sadece Yüce Allah bilir. Kur'ân-ı Kerîm'de bu hakikat şöyle yer alır: "Sana 'Ne zaman gelip çatacak?' diye kıyamet saatini sorarlar. De ki: 'Onun hakkındaki bilgi sadece rabbimin katındadır. V akti geldiğinde onu açığa çıkaracak olan ancak Allah'tır. O (kıyamet), göklere de yere de ağır gelecektir! Sizi ansızın yakalayacaktır!' Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: 'Onun bilgisi Allah katındadır, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.'" (el-A'râf, 7/187) Meşhur Cibrîl hadisinde de Hz.

Peygamber (s.a.s.), Cebrâil'in "Kıyamet ne zaman kopacak?" sorusu üzerine "Sorulan, sorandan daha iyi bilmemektedir." diye cevap vermiştir. (Müslim, İmân, 1 [8]) Bunun anlamı, ne Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ne de Cebrâil'in bu sorunun cevabını bildiğidir. Kıyamet alametleri, kıyametin kopmasından önce meydana gelecek fizikî, toplumsal veya ahlâkî nitelikli olayları ve belirtileri ifade eder. Kur'ân'da bu alametler arasında Ye'cûc ve Me'cûc'ün gelişinden (el-Enbiyâ, 21/96), dâbbetü'l-arzın çıkışından (en-Neml, 27/82), göğün insanları saracak bir duman (duhân) yayacağından (ed-Duhân, 44/10-11) ve ayın yarılmasından (el-Kamer, 54/1) bahsedilir.

Ayrıca kıyamet alametleri şeklinde bir belirleme yapılmamakla birlikte kıyametin kopuşu esnasında gerçekleşecek kozmik ve hârikulâde olaylar ve o anın dehşeti ile ilgili pek çok anlatım yer alır. Bu çerçevede göğün yarılması, dağ ve tepelerin yok edilerek yerin dümdüz hâle getirilmesi, güneşin dürülüp kararması, yıldızların dökülüp sönmesi ve denizlerin kaynatılması (el-İnşikâk, 84/1-2; et-Tekvîr, 81/1- 6) gibi olağanüstü kozmik değişimler anlatılır. Hz.

Peygamber'in (s.a.s.) son peygamber olarak gönderilişi, âlimlerin azalması, cehaletin, fuhşun ve içki kullanımının artması ile fitnenin ve öldürmenin yaygınlaşması gibi hususlar da hadislerde sıklıkla sayılan alametler arasında yer alır. (Buhârî, Nikâh, 110 [5231]; Fiten, 5 [7062]; Rikâk, 39 [6504]; Cizye, 15 [3176]; Müslim, İlim, 5, [2671]; Ebû Dâvûd, Fiten, 1 [4255]) Âyet ve hadislerde kıyamet alametlerinin açıklanmasındaki amaç, insanları umutsuzluğa düşürmek değil kesin bir gerçek olan kıyamet ve ebedî mutluluk yurdu âhireti hatırlatarak onlara bir farkındalık kazandırmak ve sorumluluk bilinci içinde yaşamaları gerektiğini hatırlatmaktır. Âyet ve hadislerde belirli bir hastalığın kıyamet alameti olduğuna dair kesin bir bilgi yer almaz.

Aksine kaynaklarımızda veba veya tâun kelimeleriyle ifade edilen ve bazı ümmetlerin cezalandırıldığı bir azap türü olan salgınların belirli zaman aralıklarıyla gidip gelen hastalıklar olduğu vurgulanır. (Buhârî, Hiyel, 13, [6974]; Ehâdisü'l-Enbiyâ, 54 [3473]; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 3/416, [15473]) Ayrıca bu hastalıklara sabredip karantina kurallarına uyan müminler için bir rahmet vesilesi olduğu ve bu nedenle ölenlerin de şehit sevabı alacağı nakledilmiştir.

(Buhârî, Ehâdîsü'l-Enbiyâ, 54 [3474]) Dolayısıyla salgın hastalıklar, bir yönüyle ilâhî hikmetin ve imtihanın gereği, diğer bir yönüyle de insanların çevreye ve doğaya verdiği zararlar nedeniyle ortaya çıkan küresel bir musibet olarak görülebilir.

Nitekim Kur'ân-ı Kerîm, insana endişe ve korku veren çeşitli hastalıkların, âfetlerin ve benzeri durumların insan için bir imtihan vesilesi olduğunu açıkça ifade eder. (el-Bakara, 2/155) Salgın hastalıkların kıyamet alameti olarak değerlendirilmesi düşüncesi, kıyamet alametleriyle ilgili bazı rivâyetlerde yer alan, ölümlerin hızlı ve yaygın hâle gelerek artmasından bahseden ifadelerin yorumlarından kaynaklanır. Bu şekilde yorumlanan en yaygın sahih hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.), altı kıyamet alametini sayar. Bu alametler arasında bazı âlimler tarafından salgın hastalık olarak yorumlanan madde, Buhârî rivâyetine göre “Koyunları yakalayan kuâs hastalığı gibi sizi yakalayan mûtân” şeklinde geçer. (Buhârî, Cizye, 15 [3176]; Ayrıca bk.

İbn Mâce, Fiten, 25 [4042]; Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 18/40- 41 [70]; 18/41-42 [71]; 18/42 [72]; 18/64 [119]) Sened açısından sahih olarak değerlendirilen diğer bir rivâyette anlatıldığına göre Hz. Peygamber (s.a.s.), kıyamet kopmadan önce “mûtân-ı şedîd”in gerçekleşeceğini ve akabinde senelerce depremler meydana geleceğini haber vermiştir. (Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 4/104 [17005]; Dârimî, Sünen, 1/43 [55]; İbn Hibbân, Sahîh, 15/180 [6777]) Söz konusu hadisler incelendiğinde kıyamet alametleri arasında sayılan altı maddeden biri olarak “mûtân”ın gerçekleşeceği bilgisinin sahih bir âhâd haber şeklinde bize ulaştığı görülmektedir.

Diğer taraftan rivâyetler her ne kadar isnad açısından sahih olsa da metin açısından birçok farklılık barındırmaktadır. Bununla birlikte rivâyetlerin ortak noktası, bu alametin “kûas” gibi bir hastalık sonucu çokça ölüme (mûtân) neden olmasıdır.

“Mûtân” kelimesi ölüm veya çokça meydana gelen ölüm anlamına gelir. (Zebîdî, Tâcu'l-Arûs, “mvt”; Aynî, 'Umde, 15/99) “Kuâs” ise sözlüklerde koyunlara bulaşan ve onları çok kısa sürede öldüren bir hastalık olarak tarif edilir. (İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab, “k'as” 7/78; Aynî, 'Umde, 15/100) Aslında sürü hayvanlarında ölüme neden bir hastalık olan “kuâs”ın, hadiste insan için kullanılması, hızlı bir şekilde ölüme neden olmasındaki benzerlikten dolayıdır. (Aliyyü'l-Kârî, Mirkâtü'l-mefâtîh, 8/3411; Kirmânî, el-Kevâkibü'd-Derârî, 13/140) Hadiste hızlı ve çok sayıda ölümün kıyamet alametlerinden biri olduğu anlatılmaktadır. Fakat bunun bir hastalıktan mı yoksa fitne vb. karışıklığın neden olduğu savaş veya katilden mi kaynaklandığı açık değildir.

Diğer taraftan pek çok hadiste vebâ veya tâun kelimeleri kullanılmasına rağmen söz konusu hadiste bu kelimelerin yerine “mevt” veya “mûtân”ın tercih edilmesi böyle bir sınırlandırmanın uygun olmadığını göstermektedir. Burada “Amvas” salgını hakkında Hz. Ömer ile Ebû Ubeyde b. Cerrah arasındaki tâuna dair konuşmaları hatırlamak gerekir. Bu rivâyette, ordularıyla Şam'a yaklaşan Hz. Ömer'in, veba haberini alması üzerine muhacir ve ensarla istişare ederek Ebû Ubeyde'nin itirazlarına rağmen geri döndüğünden bahsedilir.

Ensar ve muhacirlerle uzun müzakerelerin yapıldığından bahseden bu rivâyette dikkat çeken husus, hiçbir sahabinin tâunu kıyamet alameti olarak değerlendirmemiş olmasıdır. (Müslim, Selâm, 92 [2218]; Muvatta', Câmî, 22) Âyet ve hadislerdeki kıyamet alametlerine yönelik ifadeleri dünyada meydana gelen müşahhas olaylarla birebir ilişkilendirmek pek mümkün değildir. Dolayısıyla salgın hastalıkları insana dünyadaki amacını ve sorumluluklarını hatırlatıcı, tarihin her döneminde meydana gelen imtihan gereği bir olay şeklinde değerlendirmek hem Kur'ân hem de Sünnet açısından daha doğru bir yaklaşım olarak gözükmektedir. Bu imtihanda insana düşen görev, dünya hayatının geçici olduğu şuuruyla birlikte gerekli tedbirlere riâyet etmektir.

Zira insanlar üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmediği için salgınlar daha fazla yayılmakta ve insanlık daha çok zarar görmektedir. Bu tarz her olayı kesin olarak kıyamet alameti saymak, insanların kendi sorumluluklarını göz ardı etmelerine, onları umutsuzluğa sevk etmeye ve alametleri gerekmediği hâlde çoğaltmaya neden olabilir. Kur'ân ve Sünnet, kıyametin muhakkak gerçekleşeceğini ve ardından ebedî hayatın başlayacağını bildirmiş, insanları bu hususta uyarmış ve yaşamlarını buna göre düzenlemelerini istemiştir. Müslüman'a düşen, kıyametin vaktini tespit etmek değil, kıyametin ne zaman kopacağını soran bir sahabiye Hz.

Peygamber'in (s.a.s.) verdiği cevapta olduğu gibi (Buhârî, Edeb, 96 [6171]), kıyamet ve sonrası için ne hazırlık yaptığını sorgulamak ve sorumluluklarını elinden geldiğince yerine getirmeye çalışmaktır.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvaları (12. Baskı, 2025), s. 85